

Neoficialus vertimas

EUROPOS TARYBA

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS

TREČIASIS SKYRIUS

NUTARIMAS DĖL

Audriaus BUTKEVIČIAUS
pareiškimo Nr. 48297/99
prieš Lietuvą

PRIIMTINUMO

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Trečiasis skyrius), 2000 m. lapkričio 28 dieną posėdžiaujant kolegijai, sudaryta iš:

pirmininko J.-P. COSTA,
teisėjų L. LOUCAIDES,
F. TULKENS,
K. JUNGWIERT,
sero Nicolas BRATZA, išrinkto dalyvauti nuo Lietuvos,
H. S. GREVE,
M. UGREKHELIDZE

ir *skyriaus kanclerės* S. DOLLÉ,

atsižvelgdamas į minėtą pareiškimą, pateiktą 1999 m. gegužės 10 dieną ir įregistruotą 1999 m. gegužės 25 dieną;

atsižvelgdamas į atsakovės Vyriausybės pateiktą nuomonę ir į pareiškėjo kaip atsakymą pateiktą nuomonę,

po svarstymo

nusprendė:

FAKTAI

Pareiškėjas yra Lietuvos Respublikos pilietis, gimęs 1960 m. Jis yra buvęs krašto apsaugos ministras, o nuo 1996 m. iki 2000 m. buvo Seimo narys.

A. Bylos aplinkybės

Bylos faktai, pateikti šalių, gali būti apibendrinti, kaip išdėstyta toliau.

1997 m. rugpjūčio 12 dieną pareiškėjas buvo sulaikytas viešbučio vestibulyje saugumo ir prokuratūros pareigūnų, kai iš K.K. ėmė voką su 15 000 JAV dolerių (USD). Pastarasis, vienas iš turinčios sunkumų naftos bendrovės (toliau tekste – „bendrovės“) vadovų, iš anksto buvo pranešęs saugumo tarnybai, kad pareiškėjas prašė 300 000 USD už tai, kad padėtų nutraukti baudžiamąją bylą Lietuvoje dėl didelių bendrovės skolų. Šiek tiek ilgiau nei valandą pareiškėjas buvo apklausiamas viešbučio vestibulyje. Jo paaiškinimai buvo užrašyti, ir jis buvo išleistas iš viešbučio.

1997 m. rugpjūčio 14 dieną Generalinis prokuroras paprašė Seimo leidimo iškelti pareiškėjui baudžiamąją bylą. 1997 m. rugpjūčio 19 dieną Seimas davė sutikimą. 1997 m. rugpjūčio 20 dieną buvo iškelta baudžiamoji byla. 1997 m. spalio 14 dieną pareiškėjui buvo pateiktas kaltinimas dėl pasikėsinimo sukčiauti (įgyti turtą apgaulės būdu).

1997 m. spalio 20 dieną Generalinis prokuroras kreipėsi į Seimą, prašydamas leidimo paskirti pareiškėjui kardomąjį kalinimą (suėmimą). 1997 m. spalio 28 dieną leidimas buvo duotas. Tą pačią dieną prokuroras pateikė prašymą Vilniaus miesto antrosios apylinkės teismui skirti pareiškėjui kardomąjį kalinimą (suėmimą). Tą pačią dieną pareiškėjas buvo pristatytas Vilniaus miesto antrosios apylinkės teismo teisėjui, kuris priėmė nutartį suimti pareiškėją tuo pagrindu, kad jis gali kliudyti nustatyti tiesą byloje, *inter alia*, pasinaudodamas žiniasklaida ir darydamas poveikį liudytojams. Pareiškėjas buvo tinkamu būdu suimtas.

1997 m. spalio 30 dieną teisėjas, dalyvaujant šalims, pratęsė pareiškėjo kardomojo kalinimo (suėmimo) terminą iki 1997 m. lapkričio 30 dienos dėl tų pačių priežasčių kaip anksčiau.

1997 m. lapkričio 3, 5 ir 7 dienomis pareiškėjas apeliacine tvarka skundė jam paskirtą kardomąjį kalinimą (suėmimą). Jis prašė surengti posėdį. 1997 m. lapkričio 11 dieną Vilniaus apygardos teismas, neišklausęs šalių, atmetė pareiškėjo skundą.

Nuo 1997 m. lapkričio 27 iki 1997 m. gruodžio 5 dienos vyko pareiškėjo ir jo advokato susipažinimas su bylos medžiaga.

1997 m. gruodžio 5 dieną pareiškėjas pateikė prašymą prokurorui nutraukti bylą. Keletą kartų jis taip pat prašė prokuroro pakeisti kardomąją priemonę. Šie prašymai buvo atmesti.

1997 m. gruodžio 8 dieną Vilniaus miesto antrosios apylinkės teismo teisėjas pratęsė pareiškėjo kardomojo kalinimo (suėmimo) terminą iki 1997 m. gruodžio 31 dienos. 1997 m. gruodžio 9 dieną pareiškėjas padavė skundą. 1997 m. gruodžio 11 dieną apygardos teismas informavo pareiškėją, kad to sprendimo apskūsti negalima.

1997 m. gruodžio 29 dieną Generalinis prokuroras patvirtino kaltinamąją išvadą, kuri buvo perduota Vilniaus apygardos teismui.

1998 m. sausio 1–5 dienomis pareiškėjas pateikė daug pareiškimų teismams, įkalinimo įstaigos administracijai, Seimo kontrolieriui ir Seimui, kuriuose teigė, kad jo suėmimas buvo neteisėtas. 1998 m. sausio 7 dieną Seimo kontrolierius nusprendė, kad nuo 1997 m. gruodžio 31 dienos kardomasis kalinimas (suėmimas) pareiškėjui buvo taikomas neteisėtai.

1998 m. sausio 8 dieną Vilniaus apygardos teismas atidavė pareiškėją teismui. Teismas taip pat nusprendė, kad pareiškėjo kardomasis kalinimas (suėmimas) „paliekamas nepakeistas“. Šio suėmimo terminas nebuvo nurodytas.

1998 m. vasario 19 dieną Vilniaus apygardos teismas patenkino pareiškėjo prašymą apklausti gynybos liudytoją iš Belgijos. Teismas kelis kartus faksu išsiuntė liudytojui šaukimus liudyti teismo posėdžiuose, numatytuose surengti 1998 m. kovo 4 ir 13 dieną. Liudytojas neatvyko.

1998 m. vasario 23 dieną Vilniaus apygardos teismas nurodė pateikti ekspertų išvadas dėl pareiškėjo sveikatos. 1998 m. vasario 25 dieną buvo pateiktos ekspertų išvados, rekomenduojančios pareiškėją gydyti ambulatoriškai.

1998 m. kovo 23 dieną Vilniaus apygardos teismas sustabdė bylą ir nurodė prokuratūrai pateikti naujus įrodymus pagal Baudžiamojo proceso kodekso 256 straipsnio 4 dalį ir 283 straipsnio 3 dalį. Apygardos teismas pažymėjo, kad liudytojas belgas pateikė kelionės ir pragyvenimo išlaidų, kurias teismas iš anksto turėtų padengti, jei liudytojas vyktų į Lietuvą, sąmatą. Teismas pareiškė, kad pagal Baudžiamojo proceso kodekso 122 straipsnį jis galėtų padengti išlaidas tik liudytojui atvykus į Lietuvą, o ne iš anksto. Kadangi liudytojas atsisakė atvykti į Lietuvą be išankstinio apmokėjimo, teismas nusprendė, kad jis išnaudojo visas galimybes apklausti liudytoją Lietuvoje. Teismas pasiūlė prokurorams surinkti liudytojo belgo parodymus ir nurodė klausimus, kurie jam turėtų būti užduoti. Tuo pačiu sprendimu teismas taip pat nusprendė, kad pareiškėjui skirtas kardomasis kalinimas (suėmimas) „paliekamas nepakeistas“. Nebuvo nurodyti jokie to suėmimo terminai ar pagrindai. Teismas davė leidimą atlikti pareiškėjo medicininę apžiūrą ligoninėje. Šiame posėdyje dalyvavo pareiškėjo gynėjai.

1998 m. kovo 24 dieną pareiškėjas padavė apeliacinį skundą, nurodydamas, kad Vilniaus apygardos teismas tinkamai nepakvietė liudytojo belgo liudyti teisme ir kad jo kardomasis kalinimas (suėmimas) buvo neteisėtas.

1998 m. balandžio 9 dienos raštu Generalinis prokuroras paprašė Belgijos teisingumo ministerijos padėti apklausti tą liudytoją Belgijoje. Generalinis prokuroras, remdamasis 1998 m. kovo 23 dienos teismo sprendimu, nurodė klausimus, kurie turėjo būti užduoti tam liudytojui. Generalinis prokuroras taip pat paprašė Belgijos valdžios institucijų sudaryti sąlygas dalyvauti apklausoje dviem Lietuvos prokurorams ir vertėjui.

1998 m. gegužės 4 dieną pareiškėjas kreipėsi į Vilniaus apygardos teismą ir į prokuratūrą su prašymu, kad jo atstovai galėtų dalyvauti apklausiant liudytoją belgą.

1998 m. gegužės 6 dieną Belgijos pareigūnai apklausė liudytoją. Apklausa stebėjo du Lietuvos prokurorai. Liudytojas nesutiko atsakyti nė į vieną Generalinio prokuroro 1998 m. balandžio 9 dienos rašte suformuluotą klausimą. Vietoj to jis perskaitė savo parodymus apie jam žinomas bylos aplinkybes.

1998 m. gegužės 12 dieną pareiškėjas padavė dar vieną skundą dėl 1998 m. kovo 23 dienos sprendimo, nurodydamas, kad teismo sprendimas sustabdyti bylą, kad prokuratūra pateiktų naujus įrodymus, parodė jo nešališkumo ir nepriklausomybės stoką ir tai pažeidė šalių lygybės ir proceso rungtyniškumo principus. Pareiškėjas taip pat prašė Apeliacinio teismo kreiptis į Konstitucinį Teismą valstybės vidaus įstatymų, kuriais buvo grindžiamas 1998 m. kovo 23 dienos sprendimas, konstitucingumui nustatyti.

1998 m. gegužės 21 dieną Apeliacinis teismas atmetė šį skundą tiek, kiek jis susijęs su sprendimu reikalauti, kad prokuratūra pateiktų naujus įrodymus. Apeliacinis teismas pripažino, kad sprendimas buvo pagrįstas galiojančiomis valstybės vidaus baudžiamojo proceso nuostatomis ir kad nebuvo reikalavimo kreiptis į Konstitucinį Teismą pareiškėjo prašymu. Apeliacinis teismas nustatė, kad 1998 m. kovo 23 dienos sprendimo nebuvo galima skųsti tiek, kiek jis susijęs su pareiškėjo suėmimu. Pareiškėjas ir jo gynėjai šiame apeliacinės instancijos posėdyje dalyvavo.

1998 m. gegužės 22 dieną medicinos ekspertai pateikė išvadą, kad pareiškėjas serga smegenų liga. Jie rekomendavo išsiųsti jį iš įkalinimo įstaigos į ligoninę, kadangi įkalinimo įstaigoje nėra galimybių suteikti reikalingą gydymą.

1998 m. liepos 1 dieną buvo atnaujintas bylos nagrinėjimas Vilniaus apygardos teisme. Teismui buvo perskaityti liudytojo belgo parodymai. Tą pačią dieną pareiškėjas nurodė, kad liudytojo belgo parodymai buvo surinkti pažeidžiant jo teises į gynybą. Taip pat jis teigė, kad minėtas liudytojas atsisakė atvykti į Lietuvą dėl teismo nediplomatiško elgesio ir dėl Lietuvos Interpolo neteisėtų paklausimų apie jį Belgijoje.

1998 m. liepos 13 dieną Vilniaus apygardos teismas pratęsė pareiškėjo suėmimo terminą iki 1998 m. rugpjūčio 17 dienos. 1998 m. liepos 23 dieną suėmimas buvo pratęstas iki 1998 m. lapkričio 30 dienos. Teismas, sankcionuodamas tolesnį kardomąjį kalinimą (suėmimą), rėmėsi baudžiamojoje byloje surinktų įrodymų svarumu ir tikėtinumu, kad pareiškėjas darys poveikį liudytojams. Posėdžiuose dalyvavo pareiškėjo gynėjas.

Pareiškėjo skundus dėl 1998 m. liepos 13 ir 23 dienos sprendimų Apeliacinis teismas atmetė atitinkamai 1998 m. liepos 21 ir rugpjūčio 12 dieną. Apeliacinės instancijos teismo posėdžiuose dalyvavo pareiškėjo gynėjas.

1998 m. vasario 5, 19, liepos 1, spalio 21 ir lapkričio 3 dieną Vilniaus apygardos teismas atmetė pareiškėjo prašymus nutraukti jo kardomąjį kalinimą (suėmimą). Jo gynėjas posėdžiuose dalyvavo.

1998 m. lapkričio 18 dieną Vilniaus apygardos teismas pripažino pareiškėją kaltu dėl pasikėsinimo sukčiauti.

Teismas atmetė pareiškėjo gynybos argumentą, kad jis buvo kurstomas daryti nusikaltimą K.K. ir saugumo pareigūnų susitarimu. Šiuo požiūriu teismas pripažino, kad 1997 m. liepos 24 dieną pareiškėjas pats prašė K.K. susisiekti su juo, o pirmojo jų susitikimo 1997 m. liepos 31 dieną metu pareiškėjas reikalavo pinigų už tai, kad jis pasinaudos savo autoritetu kai kurių prokurorų atžvilgiu, kad baudžiamoji byla dėl K.K. įsiskolinusios bendrovės būtų nutraukta. Šis slapta padarė pirmojo susitikimo ir antrojo jų susitikimo, įvykusio 1997 m. rugpjūčio 1 dieną taip pat pareiškėjo prašymu, garso įrašus. Pastarąją dieną K.K. savo iniciatyva pateikė įrašus saugumo pareigūnams. Kitą dieną K.K. parašė saugumo tarnybai, nurodydamas, kad pareiškėjas reikalavo 300 000 USD už baudžiamosios bylos nutraukimą.

Teismas pažymėjo, kad trečiasis pareiškėjo ir K.K. susitikimas, įvykęs 1997 m. rugpjūčio 7 dieną, taip pat buvo K.K. įrašytas saugumo pareigūnų suteiktu diktofonu. Per susitikimą pareiškėjas pareikalavo pirmosios 30 000 USD įmokos už savo „paslaugas“. 1997 m. rugpjūčio 10 dieną K.K. buvo įteikti 15 000 USD grynais iš saugumo tarnybos biudžeto. 1997 m. rugpjūčio 11 dieną pareiškėjas paskambino K.K. ir pasiūlė susitikti viešbutyje kitą dieną. Per susitikimą 1997 m. rugpjūčio 12 dieną, kuris buvo slapta įrašytas saugumo tarnybų mobiliais vaizdo bei garso įrašymo įrenginiais, K.K. įteikė pareiškėjui 15 000 USD. Gavęs pinigus, pareiškėjas pareikalavo, kad kita įmoka būtų sumokėta kitą savaitę. Tuoj po to pareiškėjas buvo sulaikytas.

Apygardos teismas atmetė pareiškėjo teiginius, kad K.K. bendravo su saugumo pareigūnais prieš 1997 m. rugpjūčio 1 dieną, kad K.K. iš saugumo tarnybos gavo mobilų telefoną, kad pareiškėjo telefoninių pokalbių buvo klausomasi ar kad jis buvo slapta stebimas kitais būdais, negu kad slapta įrašant pareiškėjo ir K.K. susitikimus 1997 m. rugpjūčio 7 ir 12 dienomis. Šių įrašų ir K.K., įvairių valstybės pareigūnų bei kitų liudytojų parodymų pagrindu apygardos teismas pripažino, kad pareiškėjas ketino apgauti K.K., reikalaujamas pinigų už savo pagalbą nutraukiant baudžiamąją bylą. Teismas nustatė, kad nei K.K., nei valstybės valdžios institucijos nekurstė pareiškėjo.

Teismas taip pat pripažino, kad, saugumo tarnybai naudojant įrašymo įrenginius ar suteikiant valstybės pinigus K.K., valstybės vidaus teisė nebuvo pažeista. Konkrečiai apygardos teismas nustatė, kad pareiškėjo susitikimų su K.K. įrašai buvo padaryti mobiliais, ne stacionariais prietaisais, todėl šie įrašai Operatyvinės veiklos įstatymo prasme negalėjo būti laikomi atlikti specialia technika. Teismas nutarė, kad todėl šie įrašai galėjo būti daromi Seimo nario atžvilgiu ir tam nereikėjo jokios specialios sankcijos. Apygardos teismas pripažino šiuos įrodymus teisėtais.

Apygardos teismas pastebėjo, kad liudytojo belgo parodymai buvo nereikšmingi bylai, nes jis atsisakė liudyti arba atsakyti į klausimus, prokurorų suformuluotus teismo vardu.

Teismas neatsižvelgė į pareiškėjo paaiškinimus pareigūnams sulaikius jį 1997 m. rugpjūčio 12 dieną, nes per valandą trukusią apklausą pareiškėjui nebuvo suteiktas advokatas ir garantuotos teisės į gynybą. Teismas nusprendė, kad tokie įrodymai negali būti pripažinti teisėtais.

Apygardos teismas taip pat pažymėjo, kad 1997 m. rugpjūčio 12 dieną pareiškėjo laisvė buvo faktiškai apribota, bet šis apribojimas buvo suderinamas su Seimo statuto 22 straipsniu, nes pareiškėjas buvo užtiktas bedarantis nusikaltimą.

Teismas atmetė kaip nepagrįstus pareiškėjo teiginius, kad jis pasiskolino pinigus iš K.K. ar kad jam reikėjo grynųjų pinigų organizuoti teisei K.K. bendrovės gynybai Amerikos civiliniame teisme.

Pareiškėjas buvo nuteistas laisvės atėmimu 5 metams ir 6 mėnesiams, jam paskirta 50 000 litų bauda. Pusė jo turto buvo konfiskuota.

Pareiškėjas ir jo gynėjai dalyvavo nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme.

Pareiškėjas apskundė sprendimą, nurodydamas, *inter alia*, kad jis buvo provokacijos auka; jam buvo taikomi neteisėti slapto stebėjimo būdai; jis buvo neteisėtai sulaikytas 1997 m. rugpjūčio 12 dieną; jam nebuvo suteikta teisinė pagalba pareigūnams jį tą dieną apklausiant; jis negalėjo susipažinti su visa bylos medžiaga po to, kai buvo baigtas parengtinis tyrimas; tam tikri įrodymai buvo neteisėtai neįtraukti į bylą; buvo atsižvelgta į tam tikrus neteisėtus įrodymus; ne visi jo pasirinkti liudytojai buvo apklausti; 1998 m. kovo 23 dienos nutartis dėl papildomų įrodymų surinkimo buvo neteisėta Konstitucinio Teismo 1999 m. vasario 5 dienos išvadų kontekste; jo advokatai nedalyvavo apklausiant liudytoją belgą; ekspertai nebuvo nešališki ir jų išvados buvo neteisingos; buvo atlikta nepakankamai ekspertizių; teismas nebuvo nešališkas ir klaidingai interpretavo įrodymus bei neteisingai jį nuteisė. Konkrečiai pareiškėjas rėmėsi Konvencijos 3, 5 ir 6 straipsniais.

1999 m. vasario 17 dieną Apeliacinis teismas atmetė skundą, pripažindamas, *inter alia*, kad pareiškėjas galėjo susipažinti su visa bylos medžiaga, kad nebuvo atsisakyta jokių bylos aplinkybėms reikšmingų įrodymų ir kad teismas neatsižvelgė į jokių neteisėtus įrodymus. Apeliacinis teismas nustatė, kad pareiškėjo judėjimo laisvės apribojimas 1997 m. rugpjūčio 12 dieną atitiko Seimo statuto 22 straipsnį. Be to, teismas nustatė, kad ekspertų išvados buvo pateiktos ir liudytojais, įskaitant ir pareiškėjo pasirinktuosius, buvo apklausti pagal valstybės vidaus baudžiamojo proceso reikalavimus. Apeliacinės instancijos teismas nutarė, kad procesinė 1998 m. kovo 23 dienos nutartis buvo priimta pagal tuo metu taikytinus valstybės vidaus teisės reikalavimus. Be to, jis pažymėjo, kad gynbos liudytojas iš Belgijos nebuvo apklaustas bylą nagrinėjusio teismo, bet jo parodymus užfiksavo Belgijos pareigūnai ir galiausiai išnagrinėjo ir atmetė kaip nereikšmingus pirmosios instancijos teismas. Šiuo požiūriu nebuvo nustatyta jokių pareiškėjo teisės į gynybą pažeidimų.

Apeliacinis teismas taip pat pažymėjo, kad pareiškėjui nebuvo taikomos tokios specialiosios priemonės kaip stebėjimas ar pasiklausymas, išskyrus slaptą jo pokalbių su K.K. įrašymą mobiliais garso ir vaizdo įrenginiais 1997 m. rugpjūčio 1, 7 ir 12 dienomis. Teismas nutarė, kad tų mobilių įrenginių naudojimas neturėjo būti sankcionuotas teisminės ar kitokios valdžios institucijų, kaip numato Operatyvinės veiklos įstatymas, todėl pagal valstybės vidaus baudžiamąjį procesą jis galėjo būti pripažintas teisėtu įrodymų šaltiniu. Teismas taip pat nusprendė, kad K.K. veiksmai, atlikti prižiūrint saugumo tarnybai, buvo teisėti ir jis nekurstė nusikaltimo padarymo. Teismas pabrėžė, kad visi pareiškėjo ir K.K. susitikimai vyko pirmojo iniciatyva ir per šiuos susitikimus pareiškėjas primygtinai reikalavo pinigų tariamam „tarpininkavimui“ nutraukiant bendrovės baudžiamąją bylą. Taigi pareiškėjas buvo nuteistas teisingai. Pareiškėjas ir jo gynėjai dalyvavo apeliaciniame posėdyje.

Pareiškėjas padavė kasacinį skundą. 1999 m. gegužės 11 dieną Aukščiausiasis Teismas jį atmetė, pripažindamas, kad žemesnieji teismai tinkamai išsprendė bylą. Teismas paminėjo, kad jis nekompetentingas nagrinėti pareiškėjo teiginių, kad jo kardomasis kalinimas (suėmimas) buvo neteisėtas. Pareiškėjas ir jo gynėjai dalyvavo Aukščiausiojo Teismo posėdyje.

Nenustatytą dieną Seime buvo pradėta apkaltos procedūra pareiškėjui. 1999 m. birželio 15 dieną Seimas atsisakė apkaltinti pareiškėją ir nepanaikino jo Seimo nario mandato.

2000 m. kovo 17 dieną Vilniaus miesto trečiosios apylinkės teismas nusprendė lygtinai atleisti pareiškėją nuo bausmės prieš terminą. Jis buvo paleistas 2000 m. kovo 20 dieną.

Galutiniu 2000 m. rugsėjo 14 dienos sprendimu Aukštesnysis administracinis teismas dėl pareiškėjo teistumo atsisakė leisti jam kelti kandidatūrą kituose rinkimuose į Seimą.

Žiniasklaidos kampanija, susijusi su pareiškėjo byla

Pareiškėjo sulaikymas 1997 m. rugpjūčio 12 dieną ir po jo sekęs baudžiamasis procesas buvo aptariamas visoje valstybėje vykusioje plataus masto žiniasklaidos kampanijoje.

1997 m. rugpjūčio 14 dieną didžiausiame nacionaliniame dienraštyje „Lietuvos rytas“ buvo išspausdintas straipsnis „Seimo nario pastangos išsisukti nuo sunkumų prokurorui atrodo juokingos“:

„Generalinis prokuroras patvirtino, kad jis turi pakankamai svarių A. Butkevičiaus kaltės įrodymų.“

1997 m. rugpjūčio 15 dieną „Lietuvos ryte“ buvo išspausdintas straipsnis „Seimo Pirmininkas neabejoja A. Butkevičiaus kaltumu“:

„Paklaustas, ar jis neabejoja, kad A. Butkevičius paėmė kyšį, Seimo Pirmininkas sakė: „Mano turimos medžiagos pagrindu abejonių neturiu.“

1997 m. rugpjūčio 16 dieną dienraščio „Respublika“ straipsnyje „A. Butkevičius ruošiasi kovai ir kalėjimui“ buvo pacituotas Generalinis prokuroras:

„Aš kvalifikuoju nusikaltimą kaip pasikėsinimą sukčiauti...“.

Seimo Pirmininkas, pacituotas „Lietuvos ryto“ 1997 m. rugpjūčio 20 dienos straipsnyje „A. Butkevičiui bus iškelta baudžiamoji byla“:

„Vienas ar du faktai buvo ir yra įtikinami. [Pareiškėjas] paėmė pinigus, žadėdamas nusikalstamas paslaugas.“

„Lietuvos ryto“ 1998 m. spalio 6 dienos straipsnyje „A. Butkevičiaus gynėjai sugeba politizuoti kyšininkavimo bylą“ buvo pacituotas Seimo Pirmininkas: „Centro ir Naujoji sąjunga koordinuoja kyšių ėmėjo gynybą“, šios partijos bando vilkinti procesą ir dirbtinai „padaryti [pareiškėją] auka“. Nurodytame straipsnyje taip pat buvo pacituota Seimo Pirmininko išsakyta nuomonė apie tariamą pareiškėjo taktiką vilkinant procesą:

„Be abejonės kartu su kaltinamuoju čia įtraukti ir tariami liudytojai iš Briuselio; [pareiškėjas] net galėjo pakviesti ką nors iš Madagaskaro, [kad] būtų sugaišta dar pusė metų...“.

B. Bylai reikšmingos vidaus teisės nuostatos

Seimo nario laisvės varžymas

Seimo statuto 22 straipsnio 3 dalis numato, kad Seimo narys turi imunitetą nuo laisvės varžymo, išskyrus atvejus, kai jis užtinkamas bedarantis nusikaltimą. Šiais atvejais Generalinis prokuroras apie tai nedelsdamas praneša Seimui.

Sulaikymas ir kardomasis kalinimas (suėmimas)

Baudžiamojo proceso kodeksas:

10 straipsnis (išgaliojęs 1996 m. sausio 21 dieną):

„Niekas negali būti suimamas kitaip, kaip tik remiantis teismo ar teisėjo sprendimu.“

Kodekso 52 straipsnio 2 dalis ir 58 straipsnio 2 dalis numato, kad kaltinamasis ir atitinkamai jo gynėjas turi teisę pareikšti prašymus ir apskųsti kvotėjo, tardytojo, prokuroro ir teismo veiksmus bei sprendimus.

104 straipsnis:

„... kardomasis kalinimas (suėmimas) ... skiriamas tik bylose [kuriose] įstatymas numato [bent] vienerių metų laisvės atėmimo bausmę. ...“

Kardomojo kalnimo (suėmimo) skyrimo pagrindai yra pagrįstas manymas, kad kaltinamasis:

- 1) bėgs (slėpsis) nuo tardymo ir teismo;
- 2) trukdys nustatyti bylos tiesą [darys poveikį kitiems dalyviams ar naikins įrodymus];
- 3) darys naujus nusikaltimus, nurodytus ... 274 [sukčiavimas], 275 [iššvaistymas] Baudžiamojo kodekso straipsniuose.“

104¹ straipsnis (galiojęs nuo 1996 m. birželio 21 iki 1998 m. birželio 24 dienos):

„... suimtą asmenį ne vėliau kaip per 48 valandas ... pristato teisėjui... . Teisėjas privalo pristatytą asmenį apklausti dėl suėmimo pagrįstumo. Suimtojo asmens apklausoje gali dalyvauti gynėjas ir prokuroras. Apklauses suimtąjį asmenį, teisėjas gali palikti nutartį paskirti kardomąjį kalnimą (suėmimą) galioti toliau, nustatydamas konkretų suėmimo terminą, pakeisti ar panaikinti kardomąją priemonę.“

Perdavus bylą į teismą, paskirti, pakeisti ar panaikinti kardomąjį kalnimą (suėmimą) gali teismas.“

Pakeistasis 104¹ straipsnis (įsigaliojęs 1998 m. birželio 24 dieną) numato, kad prokuroras ir gynėjas privalo dalyvauti pirmoje sulaikytojo asmens apklausoje, jeigu teisėjas nenusprendžia kitaip. Pakeistoji nuostata taip pat numato, kad teismas turi pratęsti kardomąjį kalnimą (suėmimą) iki pasibaigiant jo terminui.

106 straipsnio 3 dalis (galiojusi nuo 1996 m. birželio 21 iki 1998 m. birželio 24 dienos):

„Kardomojo kalnimo (suėmimo) termino pratęsimo klausimui spręsti ... teisėjas privalo surengti posėdį, į kurį turi būti šaukiami gynėjas bei prokuroras, o esant būtinumui, – ir suimtasis. Teisėjas priima nutartį pratęsti kardomojo kalnimo (suėmimo) terminus arba jų nepratęsti.“

Nuo 1998 m. birželio 24 dienos galiojanti Kodekso redakcija daro privalomą pareiškėjo dalyvavimą posėdžiuose dėl kardomosios priemonės.

109¹ straipsnis (galiojęs nuo 1996 m. birželio 21 iki 1998 m. birželio 24 dienos):

„Suimtasis arba jo gynėjas parengtinio tyrimo metu turi teisę paduoti [apeliacinės instancijos teismui] skundą dėl kardomojo kalnimo (suėmimo) paskyrimo. Skundui nagrinėti gali būti surengtas posėdis, į kurį šaukiami suimtasis su gynėju ar vien tik gynėjas. Prokuroro dalyvavimas tokiaame posėdyje yra būtinas.

Apeliacinės instancijos teismo teisėjo priimtas sprendimas yra galutinis ir kasacine tvarka neskundžiamas.

Pakartotinis skundas išsprendžiamas nagrinėjant kardomojo kalnimo (suėmimo) terminų pratęsimą.“

Dabartinis 109¹ straipsnis (įsigaliojęs 1998 m. birželio 24 dieną) numato galimybę skųstis aukštesniam teismui dėl sprendimo paskirti suėmimą ar pratęsti jo terminą bei pareigą dėl to surengti posėdį tiek parengtinio tyrimo, tiek teismo bylos nagrinėjimo stadijoje, dalyvaujant suimtąjam ir jo gynėjui arba tik gynėjui.

226 straipsnio 6 dalis (galiojusi iki 1998 m. birželio 24 dienos):

„Kaltinamojo ir jo gynėjo susipažinimo su baudžiamosios bylos medžiaga laikas neįeina į parengtinio tardymo ir suėmimo trukmės terminus. Jeigu byloje yra keli kaltinamieji, į parengtinio tardymo ir suėmimo trukmės terminus neįeina laikas, per kurį susipažino su bylos medžiaga visi kaltinamieji ir jų gynėjai.“

Nuo 1998 m. birželio 24 dienos šis laikotarpis nebeturi reikšmės sprendžiant dėl kardomosios priemonės.

249 straipsnio 1 dalis:

„Teisėjui vienasmeniškai arba teismui tvarkomajame posėdyje sprendžiant ... kaltinamojo atidavimo teismui klausimą, turi būti išaiškinamos šios aplinkybės: ... ;

11) ar tinkamai parinkta kaltinamąjam kardomoji priemonė;“

250 straipsnio 1 dalis:

„Pripažinęs, kad yra pakankamas pagrindas kaltinamajam atiduoti teismui, teisėjas vienasmeniškai ar teismas tvarkomajame posėdyje turi išspręsti šiuos klausimus: ...;

2) dėl kardomosios priemonės kaltinamajam; ...“

267 straipsnio 1 dalis:

„Teisiamasis turi teisę: ...;

3) pareikšti prašymus; ... ;

11) apskųsti teismo nuosprendį ir nutartį.“

277 straipsnis:

„Teismas turi teisę teismo nagrinėjimo metu savo nutartimi parinkti, pakeisti ar panaikinti teisiamajam kardomąją priemonę.“

372 straipsnio 4 dalis (galiojusi iki 1999 m. sausio 1 dienos):

„Negali būti skundžiamos teismų ... nutartys ... dėl kardomosios priemonės paskyrimo, pakeitimo ar panaikinimo.“

Proceso teisingumas, teismo nepriklausomumas ir nešališkumas

14 straipsnis:

„Vykdami teisingumą baudžiamosiose bylose, teisėjai yra nepriklausomi ir klauso tik įstatymo. Teisėjai sprendžia baudžiamąsias bylas remdamiesi įstatymu ir pagal savo sąžinę, tokiomis sąlygomis, kurios daro negalima teisėjus paveikti iš šalies. Bet koks kišimasis į teisėjo ar teismo veiklą vykdančią teisingumą draudžiamas ir užtraukia įstatymo numatytą atsakomybę.“

76 straipsnis:

„Teismas ... įvertina įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą išsamiau ir nešališku bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu, vadovaudamiesi įstatymu ir teisine sąmone.

Jokie įrodymai teismui ... neturi iš anksto nustatytos galios.“

29 straipsnio 3 punktas skelbia, kad teisėjas negali dalyvauti nagrinėjant bylą bet kurioje proceso stadijoje, jeigu jis yra suinteresuotas bylos baigtimi. Pagal šios nuostatos 4 punktą, byloje dalyvaują asmenys gali nurodyti aplinkybes, keliančias abejonių teisėjo nešališkumui.

Pagal 31 straipsnį, esant teisėtų pagrindų, dėl kurių galėtų būti baiminamasi, kad teisėjas nėra nešališkas, jis privalo nusišalinti. Tuo pačiu pagrindu teisėjui nušalinimą gali pareikšti teisiamasis ir kiti byloje dalyvaujantys asmenys.

Jeigu bylą nagrinėja kolegija, teisėjui pareikštą nušalinimą išsprendžia kiti tos kolegijos teisėjai. Kai nušalinimas pareiškiamas visai kolegijai, kolegija pati išsprendžia tą pareiškimą paprasta balsų dauguma.

427 straipsnio 3 dalis numato, kad kolegijos pirmininkas, paskelbęs kasacinės instancijos teismo sudėtį, turi paklausti dalyvaujančių asmenų, ar jie pareiškia nušalinimus teisėjams.

Nekaltumo prezumpcija

Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalis skelbia:

„Asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu.“

Baudžiamojo proceso kodekso 11 straipsnio 2 dalis numato:

„Niekas negali būti pripažintas kaltu nusikaltimo padarymu, taip pat negali būti nubaustas kriminaline bausme kitaip, kaip teismo nuosprendžiu ir sutinkamai su įstatymu.“

Naujų įrodymų rinkimas

Ankstesnės (galiojusios iki 1999 m. liepos 30 dienos) 256 straipsnio 4 dalies, 260 straipsnio 4 dalies ir 283 straipsnio 3 dalies nuostatos numatė, kad teismas gali savo iniciatyva sustabdyti bylą, jeigu parengtinis tyrimas buvo neišsamus, nurodydamas tardytojui ar prokurorui pateikti naujus įrodymus.

1999 m. vasario 5 dieną Konstitucinis Teismas pripažino, kad Baudžiamojo proceso kodekso nuostatos, suteikiančios teismui teisę nurodyti surinkti naujus įrodymus, yra nesuderinamos su nešališkumo ir nepriklausomumo principais, todėl ir su Konstitucija.

Dabartinės 256 straipsnio 4 dalies (įsigaliojusios 1999 m. liepos 30 dieną) ir 283 straipsnio 3 dalies (įsigaliojusios 2000 m. kovo 8 dieną) nuostatos suteikia teismui teisę sustabdyti bylą ir nurodyti surinkti naujus įrodymus tik jeigu to prašo kaltinimo institucijos. Nesant tokio prašymo, jeigu parengtinis tyrimas yra neišsamus, teismas gali persiųsti bylą parengtiniam tyrimui papildyti (255 straipsnio 1 dalies 1 punktas, įsigaliojęs 1999 m. liepos 30 dieną).

Liudytojų šaukimas

Pagal 122 straipsnį, liudytojas turi teisę reikalauti atlyginti jo kelionės išlaidas ir kitus kaštus, susijusius su atvykimu į teismą.

175 straipsnis numato, kad liudytojas turi būti šaukiamas rašytiniu šaukimu.

300 straipsnio 1 dalis numato, kad, kai kuris nors konkretus liudytojas neatvyksta į teisminį nagrinėjimą, teismas privalo išklausti šalių nuomonių. Teismas gali nuspręsti toliau nagrinėti bylą arba atidėti jos nagrinėjimą.

Pagal 316 straipsnio 1 dalies 2 punktą, kai liudytojas atsisako duoti parodymus teisme, teismui to liudytojo parodymai balsu perskaitomi.

Operatyvinės veiklos įstatymas

Operatyvinės veiklos įstatymas išvardina operatyvinius veiksmus, kuriuos gali naudoti teisėsaugos ar saugumo institucijos nusikaltimams tirti. Pagal Įstatymo 4 straipsnio 1 dalį, institucijos gali imtis tokių veiksmų tik esant „pirminei informacijai“ apie rengiamą arba padarytą sunkų nusikaltimą.

Įstatymo 2 straipsnio 6 dalis ir 4 straipsnio 5 dalis numato, kad tokiems operatyviniams veiksams kaip stebėjimas ir pasiklausymas atlikti reikia specialios sankcijos, ir jie negali būti taikomi Seimo nariui, jeigu yra atliekami panaudojant stacionarius įrenginius.

SKUNDAI

1. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas skundžiasi, kad 1997 m. rugpjūčio 12 dieną jam buvo neteisėtai atimta laisvė, kadangi jis turėjo Seimo nario imunitetą, ir kad po to jis negalėjo įrodinėti, kad buvo pažeistos jo teisės.

2. Remdamasis 5 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad jo suėmimas nuo 1997 m. spalio 28 iki lapkričio 30 dienos buvo neteisėtas. Jis teigia, kad nebuvo pakankamų priežasčių paskirti jo suėmimą 1997 m. spalio 28 dieną. Tą dieną teismas neva pažeidė įvairius valstybės vidaus baudžiamojo proceso

reikalavimus, kadangi jis nepakvietė dalyvauti pareiškėjo gynėjo, bet vietoj to išklausė Generalinį prokurorą. Valstybės vidaus teisė nereikalavo, kad asmuo būtų pristatytas teismui, priimančiam nutartį paskirti suėmimą. Pareiškėjo nuomone, nutartis paskirti suėmimą buvo netinkama, nes teisėjas nepaminėjo, kad 1997 m. spalio 28 dienos posėdyje iš tikrųjų dalyvavo Generalinio prokuroro pavaduotojas. Be to, valstybės vidaus teisė neva reikalavo, kad 1997 m. spalio 30 dieną teisėjas paskirtų suėmimą, o ne pratęstų jo terminą. Be to, pareiškėjas tvirtina, kad 1997 m. spalio 28 ir 30 dienos sprendimuose nebuvo aprašyti inkriminuojamo nusikaltimo faktai (padarymo diena, vieta, laikas ir aplinkybės). Be to, šiuose sprendimuose nebuvo nurodytos jo suėmimo priežastys, tuo pažeidžiant valstybės vidaus baudžiamojo proceso reikalavimus.

3. Remdamasis 5 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad nuo 1997 m. lapkričio 30 iki gruodžio 8 dienos nebuvo galiojančios teismo nutarties, sankcionuojančios jo kardomąjį kalinimą (suėmimą).

4. Toliau jis skundžiasi, kad jo suėmimas nuo 1997 m. gruodžio 8 iki 31 dienos pažeidė Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį.

5. Remdamasis 5 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad nuo 1997 m. gruodžio 31 iki 1998 m. sausio 8 dienos nebuvo galiojančios teismo nutarties dėl jo kardomojo kalinimo (suėmimo).

6. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 1 dalimi jis taip pat skundžiasi dėl jo kalinimo po 1998 m. sausio 8 dienos. Jis tvirtina, kad 1997 m. sausio 8 ir gegužės 23 dieną apygardos teismas suklydo valstybės vidaus teisės prasme, kai nusprendė, kad jo kardomasis kalinimas (suėmimas) „turi likti nepakeistas“. Pareiškėjo nuomone, jo kardomojo kalinimo (suėmimo) terminas pasibaigė 1997 m. gruodžio 31 dieną, ir teismas turėjo paskirti naują kardomąją priemonę. Todėl kalinimas šių nutarčių pagrindu pažeidė valstybės vidaus teisės nustatytą tvarką, kurios laikytis nurodo Konvencijos 5 straipsnio 1 dalis.

7. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 4 dalimi pareiškėjas skundžiasi, kad Vilniaus apygardos teismo teisėjas 1997 m. lapkričio 11 dieną, nagrinėdamas jo skundą dėl suėmimo, neišklausė šalių. Pareiškėjas tvirtina, kad dėl įstatyme numatyto draudimo jis negalėjo ginčyti 1997 m. gruodžio 8 dienos sprendimo pratęsti jo suėmimo terminą. Be to, 1998 m. sausio 8 dieną teisėjas nepripažino pareiškėjui iki tos dienos taikytos kardomosios priemonės neteisėtumo. Taip pat nebuvo išnagrinėtas jo skundas dėl 1998 m. kovo 23 dienos sprendimo. 1998 m. vasario 5 ir 19 bei liepos 1 dienos sprendimai, kuriais buvo atmesti pareiškėjo prašymai dėl paleidimo, taip pat nebuvo tinkamos teisinės gynybos priemonės 5 straipsnio 4 dalies prasme. Pareiškėjas daro išvadą, kad jam nebuvo užtikrintas teisminis jo suėmimo peržiūrėjimas, kurio reikalauja 5 straipsnio 4 dalis.

8. Remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas skundžiasi, kad jam nebuvo užtikrinta, kad byla teisingai išnagrinėtų nešališkas teismas.

Pirmiausia jis tvirtina, kad žiniasklaidos kampanija, susijusi su teisiniu bylos nagrinėjimu pakenkė proceso „teisingumui“ ir tuo buvo pažeista 6 straipsnio 1 dalis.

Jis taip pat tvirtina, kad tapo K.K. ir valstybės valdžios institucijų vykdyto kurstymo auka. Pareiškėjas skundžiasi, kad valstybės vidaus teismai suklydo atmesdami jo pateiktą įvykių versiją. Pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad teismai nepastebėjo, kad K.K. ir saugumo pareigūnai bendravo seniai prieš pirmąjį K.K. ir pareiškėjo susitikimą ir kad tam tikri aukšto rango Lietuvos politikai organizavo bei rėmė „provokaciją“ prieš jį. Be to, valstybės vidaus teismai nepripažino, kad slaptas pareiškėjo susitikimų su K.K. įrašymas ir tai, kad saugumo pareigūnai davė K.K. pinigų, kad jis sumokėtų pareiškėjui, pažeidė valstybės vidaus teisę.

Remdamasis minėta nuostata pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad valstybės vidaus teismai nenustatė, kad tam tikri įrodymai buvo neįtraukti į bylos medžiagą. Be to, teismai klaidingai interpretavo valstybės vidaus teisę, pripažindami tam tikrus kitus įrodymus, kurie buvo neteisėti.

Pareiškėjas taip pat teigia, kad valstybės vidaus teismai netinkamai įvertino liudytojų ir ekspertų parodymus, tuo pažeisdami teisingumo principą.

Remdamasis 6 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad 1998 m. kovo 23 dieną Vilniaus apygardos teismas sustabdė bylą ir nurodė surinkti naujus įrodymus. Pareiškėjo nuomone, šis sprendimas buvo ydingas valstybės vidaus teisės prasme, kadangi teismo galia nurodyti rinkti naujus įrodymus 1999 m. vasario 5 dienos Konstitucinio Teismo nutarimu buvo pripažinta nesuderinama su Konstitucija.

Pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad du jį pirmosios instancijos teisme nuteisę teisėjai labai panašioje byloje 1999 m. pabaigoje dėl bylos esmės nusprendė kitaip. Tai, kad teisėjai pareiškėjo byloje nesilaikė savo precedento, rodo proceso neteisingumą.

Taip pat jis skundžiasi, kad teisėjai jo byloje buvo tendencingi, kadangi jie nepastebėjo, kad jo kardomuoju kalinimu (suėmimu) buvo pažeisti valstybės vidaus teisės ir Konvencijos reikalavimai.

Be to, pareiškėjas tvirtina, kad septynių narių Aukščiausiojo Teismo kolegijos, turėjusios nagrinėti pareiškėjo bylą 1999 m. gegužės 11 dieną, sudėtis buvo pakeista (pakeičiant vieną teisėją) 1999 m. gegužės 10 dieną, t. y. likus vienai dienai iki kasacinės instancijos posėdžio. Pareiškėjas tvirtina, kad Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas falsifikavo pakeitimo datą, nuroydamas ją kaip 1999 m. balandžio 27 dieną. Pareiškėjo nuomone, teisėjas, paskirtas dalyvauti likus vienai dienai iki posėdžio, buvo nekompetentingas tinkamai atlikti savo teismines funkcijas, ir šis falsifikavimas atskleidė Aukščiausiojo Teismo tendencingumą jo atžvilgiu.

9. Remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad jam nebuvo užtikrinta teisė apskusti Vilniaus apygardos teismo 1998 m. kovo 23 dienos sprendimą dėl naujų įrodymų. Be to, jam nebuvo leista kreiptis į Konstitucinį Teismą, kad būtų išnagrinėta valstybės vidaus įstatymų, kuriais buvo pagrįstas 1998 m. kovo 23 dienos sprendimas, atitiktis Konstitucijai.

10. Atrodo, kad 2000 m. rugsėjo 25 dienos laišku pareiškėjas skundžiasi dėl neteisingumo ir dėl nešališkumo stokos nustatant jo netinkamumą kelti kandidatūrą rinkimuose į Seimą. Šiuo klausimu jis nesiremia jokia konkrečia Konvencijos nuostata.

11. Remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 2 dalimi pareiškėjas skundžiasi, kad 1997 m. rugpjūčio 14 ir 16 dieną išspausdinti Generalinio prokuroro teiginiai pažeidė nekaltumo prezumpciją.

Remdamasis 6 straipsnio 2 dalimi jis taip pat skundžiasi, kad Seimo Pirmininkas savo teiginiuose, išspausdintuose 1997 m. rugpjūčio 15 ir 20 bei 1998 m. spalio 6 dieną, pasakė, kad jis „neturi abejonių“, kad pareiškėjas yra „kyšininkas“, ir konstatavo, kad pareiškėjas „[paėmė] pinigus, žadėdamas nusikalstamas paslaugas“, tuo pažeisdamas nekaltumo prezumpciją.

12. Remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies b ir c punktais pareiškėjas skundžiasi, kad apklausiant jį 1997 m. rugpjūčio 12 dieną jam nebuvo suteikta advokato pagalba, nors jis jos prašė. Be to, šiose nuostatose numatytas gynybos teisės pažeidė 1998 m. gruodžio 29 dienos Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimų įstatymas, pagal kurį teismai įgijo teisę skirti diskriminacines pinigines nuobaudas praktikuojantiems advokatams už neatvykimą į teisiamuosius posėdžius be svarbios priežasties.

13. Remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies d punktu pareiškėjas skundžiasi, kad buvo pažeistos jo gynybos teisės, kadangi teismai atmetė jo prašymus apklausti visus jo pasirinktus liudytojus ir atlikti tam tikras ekspertizes. Taip pat pareiškėjas skundžiasi, kad valstybės valdžios institucijos neuztikrino, kad į Lietuvos teismą atvyktų ir čia būtų apklaustas gynybos liudytojas iš Belgijos. Poreikį, kad toks svarbus liudytojas būtų apklaustas teismo ir šalių, įrodė 1998 m. vasario 19 dienos sprendimas, kuriuo Vilniaus apygardos teismas nusprendė pakviesti šį liudytoją į teisminį bylos nagrinėjimą. Tačiau dėl bylą nagrinėjusio teismo nepakankamai diplomatiško elgesio ir dėl neva neteisėtų Lietuvos Interpolo užklausimų apie jį Belgijoje liudytojas atsisakė vykti į Lietuvą. Be to, 1998 m. kovo 23 dieną teismas neteisėtai pasiūlė prokuratūros pareigūnams apklausti šį liudytoją. Jo gynėjai negalėjo dalyvauti Belgijos pareigūnų po to vykdytoje šio liudytojo apklausoje, kuri vyko dalyvaujant dviem Lietuvos prokurorams, nors pareiškėjas buvo pateikęs prašymus dėl jų [gynėjų] dalyvavimo. Pareiškėjas taip pat tvirtina, kad tuo buvo pažeistas šalių lygybės principas.

14. Remdamasis Konvencijos 8 straipsniu pareiškėjas skundžiasi, kad jam buvo taikomas neteisėtas stebėjimas ir pasiklausymas ir kad jo susitikimų su K.K. įrašinėjimas pažeidė šią nuostatą.

TEISĖ

1. Pareiškėjas skundžiasi, kad valstybės valdžios institucijų veiksmai jo atžvilgiu 1997 m. rugpjūčio 12 dieną (jo sulaikymas viešbučio vestibulyje ir valandą trukusi apklausa), atsižvelgiant į jo turimą Seimo nario imunitetą, prilygo neteisėtam laisvės atėmimui, pažeidusiam Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį.

5 straipsnio 1 dalis, kiek tai šiuo požiūriu reikšminga, numato:

„Kiekvienas asmuo turi teisę į laisvę ir saugumą. Niekam laisvė negali būti atimta kitaip, kaip šiais atvejais, ir įstatymo nustatyta tvarka: ... ;

c) kai asmuo teisėtai sulaikomas ar suimamas, kad būtų pristatytas kompetentingai teismo institucijai, pagrįstai įtariant jį padarius nusikaltimą ar kai pagrįstai manoma, jog būtina neleisti padaryti nusikaltimo, arba manoma, jog jis, padaręs tokį nusikaltimą, gali pabėgti;“

Tačiau, pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 dalį, Teismas gali nagrinėti tik tuos skundus, kurių atžvilgiu buvo išnaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės ir kurie buvo pateikti ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo „galutinio“ sprendimo pagal valstybės vidaus teisę priėmimo dienos. Kai skundžiamasi dėl tinkamos teisinės gynybos nuo konkretaus veiksmo, kuris, kaip teigiama, pažeidžia Konvenciją, priemonės nebuvimo, šėšių mėnesių taisyklės prasme „galutine“ laikoma to veiksmo atlikimo data (žr. *Valašinas v. Lithuania* (dec.), no. 44558/98, 2000-03-14).

Kadangi pareiškėjas tvirtina, kad jis neturėjo teisinės gynybos priemonių 35 straipsnio 1 dalies prasme, susijusių su nurodomu laisvės jam atėmimu 1997 m. rugpjūčio 12 dieną, Teismas pastebi, kad šis atėmimas įvyko daugiau kaip prieš šešis mėnesius iki pateikiant pareiškimą, todėl šis skundas buvo pateiktas per vėlai.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalį.

2. Toliau pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 1 dalimi, skundžiasi dėl jo sulaikymo 1997 m. spalio 28 dieną, įtariant pasikėsinimu sukčiauti. Pareiškėjas teigia, kad jo sulaikymas ir suėmimas nuo spalio 28 iki lapkričio 30 dienos negali būti laikomas „teisėtu“, atsižvelgiant į gynybos teisių suvaržymus ir įvairius proceso pažeidimus jo suėmimą sankcionuojančiuose apylinkės teismo 1997 m. spalio 28 ir 30 dienos sprendimuose. Jis taip pat tvirtina, kad taikant jam kardomąjį kalinimą (suėmimą) nuo 1997 m. spalio 28 iki lapkričio 30 dienos buvo padaryta daug valstybės vidaus proceso teisės pažeidimų, tuo pažeidžiant šią Konvencijos nuostatą.

Teismas primena, kad 5 straipsnio 1 dalis reikalauja, kad kiekvienas suėmimo laikotarpis atitiktų valstybės vidaus teisę ir nebūtų savavališkas. Suėmimo laikotarpis iš principo yra „teisėtas“, jeigu jis grindžiamas teismo sprendimu. Netgi sprendimo dėl suėmimo defektai nebūtinai padaro tuo sprendimu grindžiamą suėmimo laikotarpį „neteisėtą“ 5 straipsnio 1 dalies prasme (žr. *Jėčius v. Lithuania* (dec.), no. 34578/97, 2000-07-31, § 56).

Tačiau neginčijama tai, kad 1997 m. spalio 28 ir 30 dieną apylinkės teismas veikė savo kompetencijos rėmuose, kadangi pagal Baudžiamojo proceso kodekso 10, 104 ir 104¹ straipsnius jis turi įgaliojimus išnagrinėti prokuroro pareiškimą ir priimti reikiamą nutartį dėl pareiškėjo suėmimo. Teismas pastebi, kad Kodekso 104¹ straipsnis nenustato jokios konkrečios prokurorų pareiškimų nagrinėjimo tvarkos, jau nekalbant apie reikalavimą teisėjui apklausti šalis prieš priimant reikiamą sprendimą. Vis dėlto abi šalys buvo apklaustos 1997 m. spalio 28 ir 30 dieną.

Taip pat negali būti teigiama, kad pareiškėjo kardomasis kalinimas (suėmimas) šių nutarčių pagrindu buvo savavališkas. Jis buvo suimtas įtariant jį padarius nusikaltimą ir atsižvelgiant į grėsmę, kad jis gali kliudyti nustatyti bylos tiesą, *inter alia*, panaudodamas žiniasklaidą ir darydamas poveikį liudytojams. Teismas nepripažįsta, kad apylinkės teismas veikė nesąžiningai ar kad jis klaidingai taikė šiuo požiūriu reikšmingus valstybės vidaus įstatymus. Todėl net jei tos nutartys galėjo turėti tam tikrų procesinių trūkumų, bet jie nebuvo tokio pobūdžio ar laipsnio, kad padarytų tomis nutartimis grindžiamą suėmimo laikotarpį „neteisėtą“ 5 straipsnio 1 dalies prasme.

Todėl nėra nustatyta, kad 1997 m. spalio 28 ir 30 dienos nutartys vidaus teisės prasme buvo negaliojančios ar kad tomis nutartimis sankcionuotas suėmimo laikotarpis buvo nesuderinamas su Konvencijos 5 straipsnio 1 dalimi.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta ir turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

3. Remdamasis 5 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad nuo 1997 m. lapkričio 30 iki gruodžio 8 dienos, pasibaigus 1997 m. spalio 30 dieną paskirtam terminui, nebuvo galiojančios teismo nutarties dėl jo suėmimo.

Anot Vyriausybės, pareiškėjo kardomąjį kalinimą (suėmimą) šiuo laikotarpiu pateisino įtarimas, kad jis padarė nusikaltimą, ir jo susipažinimas su bylos medžiaga pagal ankstesnę Baudžiamojo proceso kodekso 226 straipsnio 6 dalį.

Pareiškėjas tvirtina, kad Vyriausybės paminėtos aplinkybės negalėjo atstoti galiojančios suėmimo nutarties šiam laikotarpiui pateisinti.

Teismas išnagrinėjo šalių pastabas dėl šio bylos aspekto. Jis laiko, kad ši pareiškimo dalis kelia sudėtingus faktų ir teisės klausimus, kurių išsprendimas turi priklausyti nuo bylos esmės nagrinėjimo. Todėl ji negali būti laikoma aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies prasme. Joks kitas pagrindas paskelbti ją nepriimtina nėra nustatytas.

4. Dėl pareiškėjo skundo pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį dėl jo suėmimo nuo 1997 m. gruodžio 8 iki 31 dienos Teismas pažymi, kad šį laikotarpį apėmė 1997 m. gruodžio 8 dienos teismo nutartis dėl suėmimo, priimta pagal Baudžiamojo proceso kodekso 10, 104¹ ir 106 straipsnius. Taigi suėmimas šiuo laikotarpiu atitiko valstybės vidaus teisę, ir nėra įrodymų, kad jis koku nors būdu buvo „neteisėtas“ 5 straipsnio 1 dalies prasme.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta ir turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

5. Remdamasis 5 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad nebuvo galiojančios teismo nutarties, sankcionuojančios jo kardomąjį kalinimą (suėmimą) nuo 1997 m. gruodžio 31 iki 2000 m. sausio 8 dienos, pasibaigus 1997 m. gruodžio 8 dieną nustatytam terminui.

Vyriausybė teigia, kad šį suėmimo laikotarpį pateisino tai, kad byla buvo perduota bylą nagrinėsiančiam teismui. Pareiškėjas tvirtina, kad tai neatleido teismų nuo pareigos priimti galiojančią suėmimo nutartį.

Atsižvelgdamas į šalių pastabas Teismas pripažįsta, kad ši pareiškimo dalis taip pat kelia sudėtingus faktų ir teisės klausimus, kurių išsprendimas turi priklausyti nuo bylos esmės nagrinėjimo. Todėl ji negali būti laikoma aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies prasme. Joks kitas pagrindas paskelbti ją nepriimtina nėra nustatytas.

6. Remdamasis 5 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas galiausiai skundžiasi, kad jo kardomasis kalinimas (suėmimas) po 2000 m. sausio 8 dienos buvo neteisėtas valstybės vidaus teisės prasme. Jis skundžiasi, kad 1998 m. sausio 8 ir kovo 23 dieną bylą nagrinėjęs teismas nusprendė, kad jo kardomasis kalinimas (suėmimas) „paliekamas nepakeistas“. Pareiškėjo nuomone, 1997 m. gruodžio 31 dieną pasibaigus jo suėmimo terminui, turėjo būti priimta nauja suėmimo nutartis, kad būtų pateisintas besitęsiantis jo kardomasis kalinimas (suėmimas).

Vyriausybė teigia, kad 1998 m. sausio 8 ir kovo 23 dienos sprendimais apygardos teismas sankcionavo pareiškėjo kardomąjį kalinimą (suėmimą) pagal valstybės vidaus teisės reikalavimus.

Teismas primena anksčiau cituotą sprendimą byloje *Jėčius prieš Lietuvą* (loc. cit. §§ 65–70), kuriuo jis nustatė, kad valstybės vidaus teismo sprendimas, pripažįstantis, kad kardomasis kalinimas (suėmimas) „paliekamas nepakeistas“, pats savaimė nepadaro suėmimo neteisinto pagal valstybės vidaus teisę, o paskesnio suėmimo – neteisėto Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies prasme. Teismas neranda priežasčių šioje byloje padaryti kitokią išvadą.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta ir turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

7. Toliau pareiškėjas teigia, kad buvo pažeista Konvencijos 5 straipsnio 4 dalis, kuri numato:

„Kiekvienas asmuo, kuriam atimta laisvė jį sulaikius ar suėmus, turi teisę kreiptis į teismą, kad šis greitai priimtų sprendimą dėl kalinimo teisėtumo ir, jeigu asmuo kalinamas neteisėtai, nuspręstų jį paleisti.“

Vyriausybė teigia, kad valstybės vidaus teisė suteikė pareiškėjui pakankamai galimybių ginčyti jo kalinimo teisėtumą, būtent pateikti prašymus dėl paleidimo, kuriuos peržiūrėjo valstybės vidaus teismai. Be to, bylą nagrinėjantis teismas daug kartų savo iniciatyva tikrino, ar suėmimas yra taikytinas pareiškėjui, o apeliacinės instancijos teismas išnagrinėjo pareiškėjo skunde dėl nuosprendžio išdėstytus teiginius, kad jo suėmimas buvo neteisėtas, tuo suteikdamas jam Konvencijos 5 straipsnio 4 dalyje numatytas garantijas.

Pareiškėjas teigia, kad tinkamų procesinių garantijų 1997 m. lapkričio 11 dienos apeliacinio posėdžio metu nebuvimas ir vėlesnis galimybės ginčyti suėmimo teisėtumą nebuvimas dėl įstatyme (ankstesnėje Baudžiamojo proceso kodekso 372 straipsnio 4 dalies nuostatoje) numatyto draudimo pažeidė jo teises, numatytas šioje Konvencijos nuostatoje.

Teismas išnagrinėjo šalių pastabas dėl šio bylos aspekto. Jis laiko, kad ši pareiškimo dalis kelia sudėtingus faktų ir teisės klausimus, kurių išsprendimas turi priklausyti nuo bylos esmės nagrinėjimo. Todėl ji negali būti laikoma aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies prasme. Joks kitas pagrindas paskelbti ją nepriimtina nėra nustatytas.

8. Toliau pareiškėjas teigia, kad jam nebuvo užtikrinta, kad bylą teisingai išnagrinėtų nešališkas teismas, ir tuo buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, kuri, kiek tai šiuo požiūriu reikšminga, numato:

„Kai yra sprendžiamas ... jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą ... teisingai išnagrinėtų ... nepriklausomas ir nešališkas teismas...“

Vyriausybė teigia, kad teismai, sudaryti iš profesionalių teisėjų, teisingai ir nešališkai išnagrinėjo jiems pateiktus įrodymus, neatsižvelgdami į spaudos kampaniją, susijusią su teisiniu bylos nagrinėjimu, kurią inspiravo tai, kad pareiškėjas yra įžymus politikas. Vyriausybė teigia, kad pareiškėjo teiginiai apie išankstinių teismų nusistatymą yra nepagrįsti.

Dėl pareiškėjo skundo dėl žiniasklaidos kampanijos, susijusios su teisiniu bylos nagrinėjimu, Teismas primena, kad aktyvi spaudos kampanija, darydama įtaką viešajai nuomonei ir – todėl – prisiekusiesiems, turintiems spręsti kaltinamojo kaltės klausimą, gali nepalankiai paveikti proceso teisingumą. Tuo pat metu Teismas pažymi, kad aktualių įvykių nušvietimas spaudoje yra naudojimas saviraiškos laisve, kurią garantuoja Konvencijos 10 straipsnis. Aktyvios spaudos kampanijos, susijusios su procesu, atveju lemiamas dalykas yra ne subjektyvūs įtariamą būgštavimai dėl išankstinio nusistatymo nebuvimo, kurio yra reikalaujama iš bylą nagrinėjančių teismų, kad ir kokie jie būtų suprantami, bet tai, ar konkrečiomis bylos aplinkybėmis jo baimė gali būti laikoma objektyviai pagrįsta (žr. *Daktaras v. Lithuania* (dec.), no. 42095/98, 2000-01-11).

Teismas pažymi, kad pareiškėjo sulaikymas ir teisminis bylos nagrinėjimas buvo valstybės mastu aptariamai žiniasklaidoje. Teismas mano, kad žiniasklaidos susidomėjimą „Butkevičiaus byla“ daugiausiai nulėmė tai, kad pareiškėjas buvo žinomas Lietuvos politikas. Todėl, nors dėl pareiškėjo bylos žiniasklaidoje

pasisakė daug valstybės pareigūnų, bet negali būti teigiama, kad šį nušvietimą inspiravo valstybės valdžios institucijos.

Teismas taip pat pastebi, kad ištraukose iš spaudos, kuriomis remiasi pareiškėjas, jis [pareiškėjas] nėra vieningai ir aiškiai pasmerkiamas. Nors dėl bylos pasisakė Generalinis prokuroras ir Seimo Pirmininkas, bet Teismas pastebi, kad nė vienas teisėjas tokių komentarų nepateikė. Be to, dėl pareiškėjui pateiktų kaltinimų sprendė profesionalūs teisėjai, kuriuos žiniasklaida turėjo paveikti mažiau negu prisiekusiuosius (žr., *mutatis mutandis*, *ibid.*). Bylos medžiagos pagrindu ir ypač atsižvelgdamas į trijų instancijų teismų priimtus motyvuotus sprendimus Teismas neranda jokių teismų tendencingumo ar išankstinio nusistatymo pareiškėjo atžvilgiu (nulemtų su teisiniu bylos nagrinėjimu susijusios žiniasklaidos kampanijos) požymių.

Remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad, K.K. ir valstybės valdžios institucijoms sudarius prieš jį sąmokslą, jis buvo kurstomas padaryti nusikaltimą ir buvo nuteistas neteisėtai padarytų jo susitikimų su K.K. įrašų pagrindu.

Teismas primena, kad peržiūrėti valstybės vidaus teisminių institucijų neva padarytas faktų ir teisės klaidas nėra jo užduotis ir kad, pagal bendrą taisyklę, įvertinti jiems pateiktus įrodymus bei taikyti valstybės vidaus teisę turi nacionaliniai teismai. Teismo užduotis yra nustatyti, ar vertinant apskritai procesas buvo teisingas (žr. *Bernard v. France*, no. 22885/93, 1998-04-23, ECHR 1998-II, § 37). Be to, nors 6 straipsnis užtikrina teisę į teisingą procesą, bet jis nenustato jokių įrodymų priimtumo taisyklių kaip tokių, todėl tai reglamentuoti turi pirmiausia nacionalinė teisė. Net jeigu apkaltinamasis nuosprendis buvo iš dalies pagrįstas neteisėtai surinktais įrodymais, tai nebūtinai turi reikšti, kad buvo pažeistas teisingumo principas 6 straipsnio prasme (žr. *Schenk v. Switzerland*, no. 10862/84, 1988-07-12, ECHR 1988-II, §§ 45–48).

Teismas pastebi, kad, skirtingai negu *Schenk* byloje, šio pareiškėjo pokalbių magnetofoniniai įrašai nebuvo padaryti pažeidžiant valstybės vidaus teisę. Pareiškėjo skundus šiuo klausimu nuodugniai išnagrinėjo ir atmetė kaip nepagrįstus trijų instancijų teismai. Be to, valstybės vidaus teismai pripažino, kad pareiškėjo teiginiai jo pokalbių su K.K. metu buvo išsakyti savo noru, neprovokuojant ir neverčiant pareiškėjo išsakyti tokius teiginius (taip pat žr. *Khan v. the United Kingdom*, no. 35394/97, 2000-05-12, § 36). Taip pat pažymėtina, kad, skirtingai nuo *Khan* bylos, kur tik vienas magnetofoninis įrašas buvo pripažintas įrodymu, kuris ir tapo pagrindu tam pareiškėjui nuteisti, buvo padaryti trys šio pareiškėjo susitikimų su K.K. įrašai, atskleidžiantys nuoseklius pareiškėjo iniciatyva, o ne kitiems asmenims kurstant sukurtus planus. Tų įrašų pasekmė buvo tai, kad 1997 m. rugpjūčio 12 dieną pareiškėjas buvo sulaikytas bedarantis nusikaltimą. Taigi pareiškėjo teiginiai apie, kaip jis teigia, „provokaciją“ prieš jį yra nepagrįsti.

Be to, pareiškėjas buvo nuteistas ne tik slaptai įrašytos medžiagos pagrindu, bet ir remiantis K.K. ir saugumo pareigūnų parodymais, kad pareiškėjas buvo sulaikytas iš tikrųjų bedarantis nusikaltimą.

Bet kokių atveju tokie parodymai nėra Teismo išvadą nulėmęs veiksnys. Svarbiausia yra tai, kad pareiškėjas turėjo pakankamai galimybių ginčyti įrašų autentiškumą ir jų panaudojimą. Teismas pažymi, kad visuose jurisdikcijos lygmenyse valstybės vidaus teismai įvertino, remdamiesi valstybės vidaus baudžiamojo proceso nuostatomis, įrodymų pripažinimo poveikį proceso teisingumui ir, tarp kitų dalykų, teismai aptarė pareiškėjo stebėjimo įstatyminio pagrindo ir bylos įrodymų pripažinimo klausimus. Tai, kad pareiškėjui nė vienu atveju nepavyko įrodyti savo tiesos, nekeičia padėties (žr., *mutatis mutandis*, cituotą Teismo sprendimą *Khan* byloje, §§ 37–40). Todėl Teismas pripažįsta, kad slapta padarytų magnetofoninių įrašų panaudojimas teisme nagrinėjant pareiškėjo bylą nepažeidė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų teisingumo reikalavimų.

Dėl teismų šališkumo, kurio buvimą pareiškėjas teigia remdamasis byloje teisėjų priimtais ir nepriimtais sprendimais, Teismas pažymi, kad pareiškėjas ginčija teisėjų kompetentingumą vykdant įstatymuose numatytas jų funkcijas ir nepateikia jokių įrodymų (nei dėl subjektyviųjų, nei dėl objektyviųjų aspektų vertinimo), kad teismai nebuvo nešališki 6 straipsnio 1 dalies prasme (palyginimui žr. *Daktaras v. Lithuania*, no. 42095/98, 2000-10-10, §§ 30–38).

Dėl pareiškėjo skundo, kad Aukščiausiasis Teismas jo byloje nebuvo nešališkas, nes [teisėjų kolegijos] sudėtis buvo pakeista dieną prieš kasacinį posėdį ir pakeitimo data neva buvo suklastota, Teismas pastebi,

kad kasacinio posėdžio metu pareiškėjas nepateikė šio nusiskundimo ir nepareiškė nušalinimo nė vienam teisėjui. Taigi šio skundo atžvilgiu jis neišnaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių, kaip reikalauja Konvencijos 35 straipsnio 1 dalis. Bet kokių atveju Teismas pripažįsta, kad nėra įrodymų, kad Aukščiausiasis Teismas nebuvo nešališkas 6 straipsnio 1 dalies prasme.

Kitus pareiškėjo skundus dėl teisingumo ir nešališkumo Teismas pripažįsta nepagrįstais. Todėl jie neatskleidžia jokių Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimų.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta ir turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

9. Remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad jam nebuvo užtikrinta „teisė į teismą“, kad jis galėtų ginčyti, paduodamas skundą aukštesniam baudžiamajam teismui ar kreipdamasis į Konstitucinį Teismą, apygardos teismo 1998 m. kovo 23 dienos sprendimą nurodyti surinkti naujus įrodymus. Tačiau Teismas pastebi, kad šis procesinis veiksmas neišsprendė „baudžiamojo kaltinimo“ Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies prasme ir, be to, 6 straipsnio 1 dalis neužtikrina tokios skundo teisės.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis yra *ratione materiae* nesuderinama su Konvencijos nuostatomis 35 straipsnio 3 dalies prasme ir turi būti atmesta pagal 35 straipsnio 4 dalį.

10. Vertindamas pareiškėjo skundą dėl, kaip atrodo, teisingumo ir nešališkumo principų pažeidimo administraciniame procese, kuriuo buvo nustatytas jo netinkamumas kelti savo kandidatūrą Seimo rinkimuose, Teismas primena, kad toks procesas yra grynai viešosios teisės pobūdžio ir nedaro poveikio pareiškėjo civilinėms teisėms Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies prasme (žr. *Pierre-Bloch v. France*, no. 24194/94, 1997-10-21, § 50). Todėl šiame kontekste 6 straipsnis yra netaikomas.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis taip pat yra *ratione materiae* nesuderinama su Konvencijos nuostatomis 35 straipsnio 3 dalies prasme ir turi būti atmesta pagal 35 straipsnio 4 dalį.

11. Pareiškėjas skundžiasi, kad Generalinio prokuroro teiginiai, paskelbti spaudoje 1997 m. rugpjūčio 14 ir 16 dieną, ir Seimo Pirmininko teiginiai, išspausdinti 1997 m. rugpjūčio 15 ir 20 bei 1998 m. spalio 6 dieną, pažeidė Konvencijos 6 straipsnio 2 dalį, kuri numato:

„Kiekvienas kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo laikomas nekaltu tol, kol jo kaltė neįrodyta pagal įstatymą.“

Vyriausybė teigia, kad ginčijami teiginiai nepažeidė nekaltumo prezumpcijos. Anot Vyriausybės, turi būti atsižvelgta į teiginių išsakymo kontekstą, būtent į tai, kad pareiškėjas buvo sulaukytas bedarantis nusikaltimą ir kad užteko įrodymų pareiškėjo Seimo nario neliečiamybės atėmimui ir baudžiamosios bylos iškėlimui pateisinti. Ginčijami teiginiai turi būti interpretuojami kaip paaiškinantys visuomenei baudžiamosios bylos iškėlimo pareiškėjui poreikį, o ne kaip pareiškimas, kad jis yra kaltas dėl nusikaltimo. Be to, Seimo Pirmininko 1998 m. spalio 6 dienos teiginys, kad pareiškėjas yra kyšininkas, nepažeidė nekaltumo prezumpcijos, nes pareiškėjui nebuvo pareikšti kaltinimai dėl kyšininkavimo nusikaltimo. Vyriausybė daro išvadą, kad tuo būdu pareiškėjo teisės, numatytos 6 straipsnio 2 dalyje, nebuvo pažeistos.

Pareiškėjas ginčija Vyriausybės pastabas, tvirtindamas, kad nurodomi teiginiai pažeidė nekaltumo prezumpciją. Jis pastebi, kad Vyriausybė pripažįsta ginčijamų teiginių, prilygstančių pareiškimui, kad jis yra kaltas padaręs nusikaltimus, dėl kurių jam buvo ar nebuvo pareikšti kaltinimai, autentiškumą. Pareiškėjo nuomone, tokių pareiškimų formuluotės negali būti pateisintos poreikiu informuoti visuomenę apie tikėtiną ar pradėtą baudžiamąją bylą.

Atsižvelgdamas į šalių pastabas Teismas pripažįsta, kad ši pareiškimo dalis kelia sudėtingus faktų ir teisės klausimus, kurių išsprendimas turėtų priklausyti nuo bylos esmės nagrinėjimo. Todėl ji negali būti laikoma aiškiai nepagrįsta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies prasme. Joks kitas pagrindas paskelbti ją nepriimtina nėra nustatytas.

12. Pareiškėjas taip pat skundžiasi, kad buvo pažeistos jo gynybos teisės, įtvirtintos Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies b ir c punktuose, kurie numato:

„Kiekvienas kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo turi mažiausiai šias teises: ...;

- b) turėti pakankamai laiko ir galimybių pasirengti savo gynybai;
- c) gintis pats ar padedamas savo paties pasirinkto gynėjo arba, jei neturi pakankamai lėšų gynėjui atsilyginti ir kai tai reikalinga teisingumo interesams, nemokamai gauti advokato pagalbą; ...“

Dėl pareiškėjo skundo, kad 1997 m. rugpjūčio 12 dieną jis buvo apklaustas nedalyvaujant advokatui, Teismas pažymi, kad bylą nagrinėjęs teismas atmetė šiuos įrodymus kaip neteisėtus ir pareiškėjo apkaltinamasis nuosprendis nebuvo pagrįstas tokiais įrodymais. Iš to seka, kad šis skundas yra aiškiai nepagrįstas Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies prasme.

Dėl pareiškėjo skundo, kad jo advokatams grėšė baudos, Teismas neranda jokių įrodymų, kad ši grėsmė kada nors materializavosi ar kad dėl jos koku nors būdu buvo apribotos pareiškėjo teisės, numatytos 6 straipsnio 3 dalies b ir c punktuose.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis taip pat turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis kaip aiškiai nepagrįsta.

13. Remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies d punktu, kuris kiekvienam asmeniui užtikrina teisę „apklausti kaltinimo liudytojus arba turėti galimybę, kad tie liudytojai būtų apklausti, ir kad gynybos liudytojai būtų iškviesti ir apklausti tokiomis pat sąlygomis, kokios taikomos kaltinimo liudytojams“, pareiškėjas skundžiasi, kad valdžios institucijos neužtikrino gynybos liudytojo belgo dalyvavimo teisme nagrinėjant bylą ir kad po to apklausiant šį asmenį Belgijoje buvo pažeistos jo gynybos teisės. Pareiškėjo nuomone, dėl šių aplinkybių taip pat buvo pažeistas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas šalių lygybės principas.

Vyriausybė nurodo, kad bylą nagrinėjęs teismas pagal valstybės vidaus proceso reikalavimus stengėsi pasiekti, kad šis liudytojas atvyktų. Tačiau liudytojas atsisakė vykti į Lietuvą be išankstinio jo išlaidų apmokėjimo. Vyriausybė tvirtina, kad teismas pasiūlė pareiškėjui apmokėti šias išlaidas, kurios, liudytojui atvykus į teismą, būtų padengtos, bet pareiškėjas atmetė šį pasiūlymą. Tada buvo imtasi veiksmų, kad parodymai būtų surinkti Belgijoje, kur Lietuvos prokurorams pagal Belgijos baudžiamąjį procesą buvo leista tik pasyviai tai stebėti. Bet koku atveju ši procedūra nepadarė poveikio pareiškėjo gynybos teisėms ir šalių lygybės principui, kadangi liudytojas atsisakė atsakyti į prokurorų klausimus, o tik pateikė Belgijos prokurorams savo parodymus apie bylą. Kadangi bylą nagrinėjantis teismas vėliau šiuos parodymus pripažino nereikšmingais bylai, jis buvo visiškai kompetentingas atsakyti dar kartą apklausti šį liudytoją belgą. Vyriausybė daro išvadą, kad šiuo požiūriu Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis ir 3 dalies d punktas nebuvo pažeisti.

Pareiškėjas teigia, kad tai, jog bylą nagrinėjantis teismas neapklausė šio liudytojo ir kad jis buvo apklaustas Belgijoje, nedalyvaujant jo atstovams, pažeidė šią Konvencijos nuostatą.

Teismas primena, kad Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies d punktas nesuteikia gynybai absoliučios teisės apklausti visus liudytojus ar ekspertus, kuriuos ji pageidauja pakviesti. Svarbiausias šios nuostatos, imant kartu su 6 straipsnio 1 dalimi, tikslas yra šalių lygybė (žr. *Vidal v. Belgium*, no. 12351/86, 1992-04-22, ECHR A-235-B, § 33). Šalių lygybės principas reiškia, kad ir kaltinimo, ir gynybos pusei turi būti suteikta galimybė susipažinti su kitos šalies pateiktais pastabomis ir įrodymais bei juos komentuoti.

Teismas pastebi, kad šioje byloje buvo apklausti liudytojai, tarp jų ir pareiškėjo pasirinktieji, ir buvo atliktos ekspertizės. Teismo užduotis yra peržiūrėti liudytojų ir ekspertų parodymų surinkimo būdą, o ne iš naujo įvertinti jų reikšmingumą pareiškėjo kaltės pripažinimui.

Dėl pareiškėjo skundo, kad valstybės valdžios institucijos netinkamai reagavo į jo prašymą apklausti gynybos liudytoją belgą, Teismas pripažįsta, kad atsižvelgiant į šios bylos aplinkybes, reziumuotas minėtose Vyriausybės pastabose, buvo imtasi reikiamų veiksmų. Konkrečiai jis pažymi Lietuvos prokurorams Belgijoje skirtą pasyvų vaidmenį, to liudytojo atsisakymą atsakyti į konkrečius klausimus ir galutinį gautų

parodymų nepriimtinumą. Todėl pareiškėjo atstovų nedalyvavimui Belgijoje atliktoje procedūroje negali būti teikiama daug reikšmės.

Teismas daro išvadą, kad valdžios institucijų reagavimas į pareiškėjo prašymą apklausti liudytoją belgą nepažeidė nei pareiškėjo gynybos teisių, nei šalių lygybės principo. Šioje byloje taip pat nėra požymių, kad minėta nuostata buvo pažeista kitų liudytojų ar ekspertų apklausos atžvilgiu.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta ir turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

14. Galiausiai pareiškėjas teigia, kad buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis, kuris, kiek tai šiuo požiūriu reikšminga, numato:

„1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.

2. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje ... siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams ...“

Dėl pareiškėjo skundo, kad buvo vykdomas bendrasis jo stebėjimas ir pasiklausymas, Teismas pastebi, kad trijų instancijų valstybės vidaus teismai atmetė tokius teiginius kaip nepagrįstus. Be to, bylos medžiagoje nėra nieko, kas galėtų pakeisti tą išvadą. Todėl Teismas pripažįsta, kad šiuo požiūriu nebuvo ribojamos pareiškėjo teisės, numatytos Konvencijos 8 straipsnyje.

Vertindamas pareiškėjo skundą dėl slapta padarytų jo susitikimų su K.K. įrašų, kurie tapo jo sulaikymo ir nuteisimo pagrindu, Teismas pastebi, kad šie įrašai buvo padaryti laikantis Operatyvinės veiklos įstatymo ir valstybės vidaus baudžiamojo proceso, ką nustatė šią bylą nagrinėję nacionaliniai teismai. Teismas taip pat laiko, kad pareiškėjo teisių, numatytų Konvencijos 8 straipsnio 1 dalyje, apribojimas siekė teisėto tikslo – užkirsti kelią nusikaltimams – ir buvo tam tikslui proporcingas. Todėl gali būti sakoma, kad apribojimas buvo būtinas 8 straipsnio 2 dalies prasme.

Iš to seka, kad ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta ir turi būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

Dėl šių priežasčių Teismas dauguma

SKELBIA PRIIMTINAI, iš anksto nenusprendamas dėl esmės, pareiškėjo skundus pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį dėl jo suėmimo nuo 1997 m. lapkričio 30 iki gruodžio 8 dienos ir nuo 1997 m. gruodžio 31 iki 1998 m. sausio 8 dienos teisėtumo, jo skundą pagal 5 straipsnio 4 dalį dėl negalėjimo ginčyti suėmimo teisėtumo ir skundus pagal 6 straipsnio 2 dalį;

SKELBIA NEPRIIMTINA likusią pareiškimo dalį.

S. DOLLÉ
Kanclerė

J.-P.COSTA
Pirmininkas